

TALABALARDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH VA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI OSHIRISH

ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ У СТУДЕНТОВ И ПОВЫШЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

*Namangan davlat texnika universiteti
mustaqil izlanuvchisi Yuldoshev Shaxboz
Xoshimjon o'g'li*

*NamDTU talabasi: Xikmatov Husan Otabek
o'g'li*

Annotatsiya

Ekologik madaniyat bu tadqiqotchilar fikriga ko'ra yoshlarning amaliy faoliyatda tabiat bilan bog'liqlik va xulq-atvori orqali namoyon bo'ladigan yoshlariy madaniy va ijtimoiy qadriyatlarni yaratishdir. Ekologik madaniyat orqali sog'lom turmush muhitini yaratish, rivojlanish va odamlar taraqqiyot ehtiyojlarini qondirish uchun qiziqishlariga va tabiiy o'zgartirish, xulq munosabati ifodalangan madaniy va ijtimoiy qadriyatlarni hisobga olish zarur. Ekologik madaniy qadriyatlar - bu tabiat ekotizimida yashash, ishlash va rivojlanish jarayonida odamlar tomonidan yaratilgan barcha qadriyatlardir. Ushbu maqolada, yoshlarda ekologik madaniyatni shakllantirish va ekologik xavfsizlikni oshirish haqida fikr va mulohazalar yuritiladi.

Kalit so'zlar: Ekologiya, madaniyat, ekologik xavfsizlik, ijtimoiy qadriyatlar, sog'lom muhit yaratish, yoshlar tarbiyasi, tabiatni asrash.

Абстрактный

Экологическая культура, по мнению исследователей, – это создание молодежью культурных и социальных ценностей, которые проявляются через общение и поведение молодежи в практической деятельности. Необходимо учитывать культурные и социальные ценности, выражающиеся в интересе и природных изменениях, поведенческих установках на создание здоровой среды обитания посредством экологической культуры, на развитие и удовлетворение потребностей людей. Экологические культурные ценности – это все ценности, созданные людьми в процессе жизни, работы и развития в природной экосистеме. В данной статье изложены мысли и мнения по поводу формирования экологической культуры у молодежи и повышения экологической безопасности.

Ключевые слова: Экология, культура, экологическая безопасность, социальные ценности, создание здоровой окружающей среды, образование молодежи, охрана природы.

Abstract

According to researchers, ecological culture is the creation of youth cultural and social values, which are manifested in the practical activities of young people through their connection with nature and behavior. In order to create a healthy living environment through ecological culture, to meet the needs of development and progress of people, it is necessary to take into account cultural and social values, expressed in their interests and natural changes, behavioral attitudes. Ecological cultural values are all values created by people in the process of living, working and developing in the natural ecosystem. This article discusses ideas and considerations on the formation of ecological culture in young people and increasing ecological safety.

Keywords: Ecology, culture, ecological safety, social values, creating a healthy environment, youth education, nature conservation.

“Ekologik madaniyat - bu madaniy qadriyatlar tizimi Bu imperativ: "bu bugungi kunda yashayotganlar manfaatlari uchun qabul qilinishi mumkin emas odamlar kelajak avlodlar manfaatlariga zarar yetkazish uchun", - deydi E.S. Demidenko. Bu ta'rif ongli ravishda rad etishni ko'rsatadi antropotsentrizm, inson o'z hayotini qoidalarga muvofiq qurishni boshlaganida biotsentrizm yoki ekosentrizm, inson markaz bo'lmaganda Koinot va uning manfaatlari birinchi o'rinda emas. Qoidalarga ko'ra biotsentrizm, biosferani saqlash butun insoniyat uchun hamma narsadan ustundir sayyorada. Barcha tirik organizmlar biosferaning fuqarolari hisoblanadi, ularning har biri Yerning qiymatidir. Axir, bu faoliyat inson - texnologiyaning rivojlanishi, tabiiydan ortiqcha foydalanish resurslar, o'simlik va hayvonot dunyosining nobud bo'lishi, atmosferaning, gidrosferaning ifloslanishi va litosfera - insoniyatni global ekologik inqiroz oldiga qo'ydi inqiroz. Bu odamlarni kelajak haqida o'ylashga va qayta ko'rib chiqishga majbur qildi ustuvorliklar Pedagogika fanlari nomzodi N.R. Astraxanova, “Ekologik madaniyat shaxs ma'naviy olamining ajralmas elementidir. U ekologik yo'naltirilgan ongni ifodalaydi va insonparvarlik qadriyatlariga asoslangan xulq-atvor yo'nalishlari va tabiatga munosabati”. erishish uchun yuqori darajadagi ekologik madaniyatni shakllantirish zarur o'quvchining tirik tabiat olamiga hissiy va qadriyatga asoslangan munosabati. Natijaga erishish uchun siz shartlar va yo'lni aniqlashingiz kerak, kollej talabalarining tajribalarini rivojlantirishga yordam beradi hissiy-qiymat munosabatlari. Bu tizim bir-biriga bog'langan va o'zaro bog'liq bloklardan qurilgan ma'lum bir ketma-ketlikda joylashgan: umumiy ekologik inson madaniyati – insonning ekologik ongi – shaxsiy ekologik madaniyat.

madaniyat uzluksiz pedagogik jarayondir. Bu jarayon talabalarning kasbiy tayyorgarligi bilan bir vaqtda amalga oshiriladi va o'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish bo'yicha ishlarning samaradorligi kollej pedagogik shart-sharoitlar yordamida amalga oshiriladi. Bundaylarga pedagogik shartlarga quyidagilar kiradi: talabalarni kelajak sifatida shakllantirish tabiatga mas'uliyatli munosabatda bo'lgan mutaxassislar; sinflarda qo'llash talabalarni bajarishga undaydigan bunday vazifalar kasbiy sohada atrof-muhitni muhofaza qilish

faoliyati; foydalanish o'quvchilarning ongini o'zgartiruvchi turli interfaol usullar tabiatga nisbatan, shuningdek, unga qanday munosabatda bo'lishimiz haqidagi stereotiplarni o'zgartirish; maqsadli integratsiyalashgan kursni o'quv jarayoniga kiritish kasbiy faoliyatda ekologik muammolarni ko'rib chiqish talaba.

Shunday qilib, fakultativ kurs ishlab chiqildi va amalga oshirildi, bu shakllanish jarayonida propedevtik vazifani bajargan kollej talabalarining ekologik madaniyati. Kursni o'rganish jarayonida talabalar ekologiya bo'yicha individual ish olib bordi. Hamma ishlar tahlil qilindi va baholandi. Bu rag'batlantirish uchun kerak talabalarni atrof-muhitni muhofaza qilish faoliyatiga. Buni o'rganish davomida ning mavjud bilimlarini baholash uchun kurs doimiy va davriy ravishda olib borildi talabalar, kursni tugatgandan so'ng yakuniy baholash o'tkazildi. Olingan natijalar doimiy ravishda tahlil qilindi, umumlashtirildi va solishtirildi. Bu qanday o'zgarishlar yuz berayotganini tushunishga imkon berdi talabalarining ekologik madaniyati. Shunday qilib, shakllantirish yoki oshirish kollej o'quvchilarining ekologik madaniyati darajasi zarur to'liq kurs. Muhim shart - talabalar bajarishi doimiy ravishda tekshiriladigan va baholanadigan vazifalar. O.V.Shishkina o'z ishida zarur shart-sharoitlarni tasvirlaydi talabalarda ekologik madaniyatni shakllantirish. Bunday sharoitlarga quyidagilarni o'z ichiga oladi: atrof-muhitni muhofaza qilishning maqsadli tadbirlaridan foydalanish talabalarga, tizimli va har tomonlama ta'sir qilishdan foydalanish atrof-muhitni muhofaza qilish faoliyati. Uy vazifasi sifatida, talabalar ekologik mavzuda insho yozish. Samaradorlik tasdiqlandi tomonidan ishlab chiqilgan L.S. targ'ib qiluvchi Astafiev usuli talabalarining ekologik madaniyati darajasini shakllantirish va takomillashtirish texnik kollejlari. Olingan natijalar shundan dalolat beradi talabalarining ekologik madaniyatini shakllantirishning tanlangan metodikasi kasb-hunar kollejlari jarayonida samarali talabalarni tayyorlash. Ushbu resurslar bepul mavjud istagan har bir kishi, shuning uchun har qanday o'qituvchi ulardan foydalanishi mumkin talaba darslarga tayyorlanish uchun. Tadqiqotning muhim tarkibiy qismi L.S. Astafieva - ekologiyani shakllantirish usullarini joriy etish o'rta kasb-hunar ta'limining o'quv jarayonida o'quvchilar madaniyati. Eksperimental ma'lumotlar o'quv va uslubiy qo'llanmalarni ishlab chiqishda ishtirok etishi mumkin; shuningdek, qo'shimcha ta'lim tizimida.

Ekologik madaniyat bu inson, tabiat va jamiyat munosabatlarini idrok etish natijasidir, u ham fikrlash usuli, tabiiy ekologik muhit va yoshlarni tabiatni asrash ruhida tarbiyalashdir. Ekologik madaniyat yoshlarning tabiatga bo'lgan mehrini ham ifodalaydi. Muayyan fikrlash tarzi, turmush tarzi va ishlab chiqarish uslubi hisoblanadi. Jamiyat tabiiy ekologik muhitga katta ta'sir ko'rsatadi. Agar har bir jamoaning qarashlari, individual hurmat va tabiiy muhit bilan uyg'unlikda yashasa, obyektivlik qonunlariga rioya qilish zarur. Bu turmush tarzi, ekologik madaniy turmush tarziga aylanadi, barqaror rivojlanish uchun muhim turtki bo'ladi. Ekologik madaniyat yoshlar faoliyatidagi harakatlar orqali namoyon bo'ladi, bu insoniyatning barqaror rivojlanish sari tabiiy zabt etishining namoyon bo'lishi hisoblanadi. Shuning uchun ekologik madaniyatning asosiy mazmuni munosabatlarni, yoshlarning tabiiy muhit bilan o'zaro aloqasini o'rganish,

odamlarga atrof-muhit haqidagi bilimlarni, atrof-muhitning yoshlar rivojlanishidagi rolini o'rganishdir. Bu odamlarning barqaror rivojlanishi uchun amaliy faoliyatda ekologik muvozanatni ta'minlab, odamlarning ekologik muhitni himoya qilish uchun harakatini shakllantiradi. Yoshlarning ekologik madaniyat to'g'risida chuqur xabardorligini namoyish etadigan amaliy faoliyat tabiat, yoshlar va jamiyat tizimining mavjudligi va barqaror rivojlanishining hal qiluvchi omiliga aylanib, ekologik madaniyat yoshlariyatning barqaror rivojlanishi uchun zarur bo'lgan rivojlanishdir. Ekologik madaniyatni insoniyatning barqaror rivojlanishining muhim kalitiga aylantirish uchun ekologik madaniy ta'lim faoliyati kuchaytirilishi kerak, ekologik madaniyathaqidagi bilimlarni oshirib borish orqali yoshlar, tabiat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlar to'g'risida xabardorlik kuchayadi. Ekologik madaniy ta'lim - bu har bir shaxs va jamiyat uchun xabardorlikni oshirish, tabiat – yoshlar va jamiyat o'rtasidagi munosabatlar haqidagi bilimlarni mustahkamlash, o'sib borayotgan iqtisodiyot va jamiyat uchun amaliy faoliyatda yoshlarning ekologik muhitga nisbatan xatti-harakatlarini tartibga solish sifati va qobiliyatini shakllantiradi. Birinchidan, ekologik madaniyatni oshirishda yoshlar - tabiiy - ijtimoiy o'rtasidagi dialektik munosabatlar haqidagi bilimlar bilan ta'minlaydi, dunyoning birligini ko'radi, shuningdek odamlar ekologik muhitga nisbatan o'z majburiyatlarini anglashlari kerak. Amaliy faoliyatdagi har qanday yoshlar harakati tabiat bilan bog'liq, shuning uchun yoshlar harakat qilishi kerak, lekin yoshlar – tabiiy – jamiyatlar o'rtasidagi munosabatlarning birligini ta'minlaydi. Shunday qilib, ekologik madaniy ta'limni takomillashtirish har bir shaxs va jamoaga tabiiy muhitning mohiyatini, biologik, fizik, kimyoviy, ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy jihatlarning o'zaro ta'sirini tushunishga, bashorat qilishda samarali va mas'uliyat bilan ishtirok etish uchun bilim, munosabat va amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishga yordam beradi. ekologik muammolarni hal qilish va ularni boshqarib boradi. Ekologik madaniyat ta'limi sayyoramizdagi har bir shaxsning, har bir ijtimoiy hamjamiyatning mas'uliyati, burchi va vijdoniga aylanib bormoqda. Ikkinchidan, ekologik madaniy ta'lim faoliyati orqali, biz ekologik atrof-muhit uchun yoshlar hurmatni rivojlantirishimiz mumkin; ekologik madaniyat xabardorligini oshirish, barqaror rivojlanish bilan ekologik madaniyat roli tabiat qonunlarini hurmat yo'nalishi bo'yicha ixtiyoriy ravishda (oqilona) nazorat yoshlar va tabiat o'rtasidagi munosabatlar uchun asos bo'ladi. Amaliy faoliyat jarayonida, birinchi navbatda, ishlab chiqarish mehnati, odamlar tabiatga keskin ta'sir ko'rsatdi. Ilm-fan va texnologiya yordamida asboblarga tobora takomillashib bormoqda. Xususan, ekologik madaniy ta'lim nafaqat yoshlar va ekologik muhit o'rtasida mos, muvozanatli munosabatlarni yaratishga qaratilgan, balki u ham o'ziga xos ijobiy ma'noga ega bo'lib, barqaror rivojlanish asosi sifatida ekologik va gumanistik birlikka ega zamonaviy, sanoat jamiyatini rivojlantirish uchun mos bo'lgan shaxsni shakllantirishdir. Boshqa barcha ta'lim shakllari singari, ekologik madaniy ta'lim ham ekologiya - gumanitar fanlar sohasida ilmiy, axloqiy, estetik va madaniy ong haqida ta'lim jarayonidir. Agar ilgari yoshlar tabiatni go'zalligi va o'ziga xos qadriyatlari uchun qadrlagan bo'lsa, bugungi kunda yoshlarning xudbin manfaatlari tufayli yoshlar faqat tabiatdan

foydalanish qadriyatlari va amaliyligi bilan qiziqadi. Hozirgi odam kelajak avlodlar tomonidan "qarzga olingan" barcha narsalar bilan yashaydi, desak mubolag'a bo'lmaydi. Odamlar va tabiat o'rtasidagi munosabatlardagi xulq-atvorni o'zgartirish uchun ekologik madaniy ta'lim orqali ekologik madaniyat to'g'risida xabardorlikni oshirish, yoshlarning yashash muhitiga mehrini ko'rsatadigan ekologik madaniyat qadriyatlarini shakllantirish, shakllantirish zarur: turmush tarzi, urf-odatlar, an'analar yoshlar va tabiat o'rtasidagi munosabatlardagi "haqiqiy", "axloqiy", qadriyatlarni hisobga olgan holda ekologik madaniyat bilan bog'liq. Uchinchidan, ekologik madaniyat haqida xabardorlik tabiatga hurmat bilan munosabatda bo'lish, maqsadga bo'ysunish, yoshlarning amaliy faoliyatida harakat qonunlarini tabiiy muhit bilan muvozanatlash uchun asosdir. Chunki atrof - muhitni muhofaza qilish bo'yicha harakat qilishga tayyorlik tabiat - yoshlar va jamiyat o'rtasidagi dialektik munosabatlar haqidagi bilim, tushuncha asosida shakllanadi va ekologik muhitga hurmat bilan munosabatda bo'lish orqali namoyon bo'ladi, amaliy faoliyatda: ekologik qonunlarni amaliy faoliyatda qo'llash, atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risidagi qonunni amalga oshirish; ekologik qonunlarni amalga oshirish. hayot tarzi, atrof-muhit bilan do'stona munosabatda bo'lish, tashkilotlar va yashash joylarini atrof-muhitni muhofaza qilish harakatlari va faoliyatida ishtirok etish; ishlab chiqarish, biznes va xizmat ko'rsatish faoliyatini, shuningdek atrof-muhitni muhofaza qilish inspeksiyasi faoliyatini, ixtisoslashgan mansabdor shaxslar va vakolatli tashkilotlar tomonidan nazorat qilishni nazorat qilish; atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risidagi qonun hujjatlari va qonun hujjatlarini bajarish uchun g'oyalarni qo'shishdir. To'rtinchidan, ekologik madaniyat to'g'risida xabardorlikni oshirish uchun ta'limni kuchaytirish ijtimoiy ishlab chiqarishning ekologik jarayoni uchun asosdir. Barqaror rivojlanish strategiyasining eng asosiy maqsadi bo'lgan eng muhim tamoyillardan biri bu tabiiy ekologik muhitni saqlash va muhofaza qilishdir. Bu shuni anglatadiki, odamlar ijtimoiy ishlab chiqarishning ekologik jarayonini amalga oshirishi kerak. Chunki, ijtimoiy ishlab chiqarish har qanday darajada yoki bosqichda har doim yoshlar va jamiyatning ajralmas vositasi sifatida ishlaydi, ammo hozirgi holatda ekologik muhitga zarar etkazishga yo'l qo'yilmaydi. Ekologik madaniyat, ekologik madaniyatning jamiyat taraqqiyotidagi o'rnini to'g'risida xabardorlikni oshirish ijtimoiy ekologik jarayonning zaruriy sharti, asosi sifatida qaralishi mumkin. ishlab chiqarish. Boshqa tomondan, ekologik madaniy ta'limni qamrab olish yoshlarning ijtimoiy hayotdagi barcha boshqa faoliyatining ekologik jarayoni uchun asosdir. yoshlar va jamiyatning mavjudligi va rivojlanishini ta'minlash uchun ekologik jarayonning maqsadini bajarishdan tashqari, siyosat, axloq, huquq, ma'naviy madaniyat sohalarida boshqa barcha yoshlar faoliyati uchun ekologik jarayonni amalga oshirish kerak.

XULOSA. Shunday qilib, ekologik madaniyat yoshlar va tabiat o'rtasidagi munosabatlarda haqiqat - xayrixohlik – tabiatni avaylash qadriyatlarini namoyish etadi. Hozirgi davrda fan va texnikaning rivojlanishi yoshlar farovonligida sezilarli yaxshilanishlarni amalga oshirdi va yashash joylari ko'p yo'nalishlarda kengaytirildi, ammo ekologik muhit yomon ta'sir ko'rsatmoqda. Shubhasiz,

bugungi kunda yoshlariyat tabiiy dunyoning bizga bo'lgan munosabatiga olib kelishi kerak bo'lgan oqibatlar bilim, tsivilizatsiya emas, balki axloqiy masaladir. Ekologik madaniyatning mavjudligi va yoshlar va tabiat munosabatlar uzoq muddatli rivojlanish tamoyili tabiiy dunyo tomon yoshlar madaniyati yetishmasligidir. Rivojlanish strategiyasida ekologik madaniyat ta'limi faoliyatini takomillashtirish va ekologik madaniyatni shakllantirish barqaror rivojlanish uchun ijtimoiy ishlab chiqarish va ekologik muhit o'rtasidagi munosabatlarni ongli ravishda boshqarish uchun asosdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaev 3. Ekologicheskie otnosheniya i ekologicheskoe soznanie. T.: Fan, 1990.
2. Dedyu I.I. Ekologicheskiy ensiklopedicheskiy slovar. Kishinyov.: Gl.red. Moldavskoy sov. ensiklopedii, 1989, 406 s.
3. Milanova E.V., Ryabchikov A.I. Ispolzovanie prirodnix resursov i oxrana prirodi. M.: Visshaya shkola, 1986.
4. Pirogov N.L., Sushon S.P., Zavalko A.G. Vtorichnie resursi: Effektivnost, opit, perspektivi. M.: Ekonomika, 1987.
5. Sigankov A.P., Senin V.N. Siklicheskie prosessi v ximicheskoy texnologii. Osnovi bezotxodnix proizvodstv. M.: Ximiya, 1988.
6. Laskorin B.N., Barskiy A.D., Persin V.Z. Bezotxodnaya texnologiya pererabotki mineralnogo sirya. M.: Nedra, 1984.
7. Laskorin B.N., Gromov B.V., Sigankov A.P., Senin V.N. Bezotxodnaya texnologiya v promishlennosti. M.: Stroyizdat, 1986.